

Herenboeren uit een vergane glorie tijd

In de negentiende eeuw ontstond gaandeweg een nieuwe elite op het Groninger platteland. Het waren de 'dikke' boeren, met bedrijven van minimaal veertig hectare. Het waren de 'herenboeren' die zich toen manifesteerden. De welvaart maakte het niet langer noodzakelijk dat ze op het bedrijf meewerkten. Behalve een groot bedrijf hadden ze geld, tijd én zin zitting te nemen in allerlei besturen.

Door Harry Wubs

DE MARNE ■ Parallel met deze ontwikkeling deed zich nog iets anders voor. "Naast ondernemend en welvarend waren ze – zeker in de ogen van anderen – materialistisch en in toenemende mate standsbewust, terwijl het geringe of zelfs ontbrekende sociaal gevoel als het meest negatieve kenmerk werd ervaren", schrijft drs. Ijntke Botke in het pas verschenen nummer *Hereboeren op de klei* van 'Ach lieve tijd, 2500 jaar Omme-landen'. Botke publiceerde al veel over het onderwerp en geldt op dit gebied als een expert.

De rederijderskamer De Honingbij in Beerta, gefotografeerd in het begin van de vorige eeuw. Vrijwel elk dorp in het Oldambt had in die jaren zijn eigen rederijderskamer. Foto: Uit collectie Groninger Archieven

De aloude Groninger boeren moesten overigens wel van ver komen, voordat zij hun nieuwe status hadden bereikt. In de jaren ervoor gingen ze als onbeschaafd, altijd klagend, bijgelovig en onnozel lachwekkend door het leven. Ze konden hun nieuwe

positie vooral verwerven, doordat ze open stonden voor nieuwe ideeën.

Zo importeerden Cornelis Borgman uit Kloosterburen en Cornelis Reinders uit Usquert een nieuwe ploegsoort uit de VS die veel minder trekkracht vroeg en snel populair

werd in het boerenland. Het was in de 'champagnejaren' (van plm. 1850-1875) in de landbouw dat de boerenstand zichzelf verhieft.

Voorman Willem Lammerms Dijkhuis uit Leens kon in 1857 dan ook constateren dat de beschaving bij velen

was doorgedrongen. Het was vooral het werk van de Maatschappij van Landbouw, of meer nog: haar bestuurders. Namen van boerenintellectuelen als Derks Roelfs Mansholt, Jan Berends Westerdijk, Herman Derk Louwes en Edzo Hommo Ebels bepaalden het beeld, niet alleen van de (latere) Groninger Mij., maar van de totale landbouw in deze provincie, die als superieur in Nederland gold.

Nadelen kreeg die positie gaandeweg maatschappelijk gezien ook. De boeren gingen vooral 'onder ons' verkeren in aparte clubs en verenigingen. Er kwamen rederijderskamers, dansen werd populair. "We hebben het tegenwoordig druk met uitgaan", merkte een boerendochter in 1866 niet zonder ironie op. Boeren en arbeiders groeiden uit elkaar. Totdat het een onoverbrugbare kloof werd en er over en weer (in het Oldambt vooral) veel wrok ontstond.

De tijden zijn alweer veranderd. Botke: "De huidige boeren werken zelf op het land, hebben geen personeel meer in dienst, hun invloed in het bestuur van provincie, gemeente en waterschap is zo goed als verdwenen. Hun rol in het dorp gering." Zo gaat de wereldse grootheid teniet.

Dvhh 10-1-05